

A common educational space and exchange programs are useful for domestic policy and foreign policy. Unity and uniqueness of EU educational system is an effective mechanism for constructing European identity. Qualitative and qualified education becomes Business Card for Union among other countries. More and more students are trying to get to European universities for the sake of «worthy» of education. Thus, the development younger generation views, who, returning home, spread European values and ideas among the public, is a tool to the EU's influence.

Key words: impact, EU foreign policy, education, mobility of students, educational programs, «Erasmus», «Tempus», Bologna Process.

УДК 32.25

Насадюк Ю. С.

аспірантка Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника
(Івано-Франківськ, Україна), E-mail: julia_rovbyut90@mail.ru

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА ВПЛИВУ ПОЛІТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ НА ПРОЦЕС ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКОГО СОЦІУМУ

***Анотація.** У запропонованій статті розкриваються особливості формування політичних цінностей починаючи з розпаду СРСР і до сьогоднішнього дня. Основна увага акцентується на тому, що політичні цінності є складовими цінностями певного соціуму, тобто мають соціальний характер. Зазначається, що сукупність політичних цінностей створює певну систему, яка виступає однією з ключових ланок політичних відносин суспільства і певним чином впливає на процес забезпечення життєдіяльності українського соціуму.*

***Ключові слова:** політичні цінності, культура, соціум, суспільство, солідарність, субсидарність, системотворча цінність.*

Цінності функціонують на різних рівнях – як принцип регулятивних засад держави, як норми впорядкування відносин в суспільстві, умова формування комунікативних зв'язків, як система впорядкування та самоствердження особистісних начал людини. Якщо розглядати політичні цінності як переконання щодо цілей, які суб'єкти політичного процесу мають реалізувати, то саме поняття цінність – це феномен, який має для людини важливе значення і відповідає її актуальним потребам та ідеалам, тобто це опосередковане культурою поняття, яке є еталоном належного у досягненні потреб. Актуальності та практичній значущості цій проблематиці надає дослідження політичної культури глобалізованого світу, у якому зростає взаємозалежність країн, збільшується кількість світових інформаційних потоків, що проникають в усі сфери життєдіяльності, в тому числі зміни зазнають також цінності. Культура є середовищем політичного розвитку, політичної активності населення. Саме від неї залежить характер і якість реформування суспільства.

Для вивчення проблеми політичних цінностей важливе значення мають роботи В. Будза, Й. Гейзінга, М. Корвата, В. Мілановського, В. Медведчука, Н. Неновські, І. Чудінової та інших. Серед вітчизняних авторів проблему політичних цінностей у контексті її змісту, форм, сутності, механізмів формування тощо досліджували Н. Гедікова, Н. Жабінець, Л. Лясота, О. Сверхко, Б. Цимбалістого та ін. Дослідники відзначають, що під впливом різних економічних, політичних, соціальних і культурних факторів домінуючими у ціннісній свідомості українців стали вітальні цінності. Помітнішою стає значущість для людей певних соціальних і самореалізаційних цінностей («створення у суспільстві однакових можливостей для всіх»), «суспільне визнання», «відсутність значного соціального розшарування»). Саме тому виникає необхідність більш детального дослідження впливу політичних цінностей на життя та діяльність українського суспільства.

Для того щоб розглянути яким чином політичні цінності зв'язані з людською свідомістю, та як саме впливають на життєдіяльність українського соціуму, спо-

чатку розглянемо особливості формування та розвитку політичних цінностей в суспільстві.

Цінності, й зокрема політичні вимагають свого дослідження віднаходження їх у певних прикладних сферах, де вони виявляються найяскравіше. Такими сферами можуть виступати три системи існування людини: сама людина, суспільство та реальність (дійсність, об'єктивне буття). Під реальністю ми розуміємо сферу, в якій утілилася економічно-соціальна ситуація, яка може бути відмінною від її розуміння як конкретною людиною, так і суспільством, ба й обома загалом. Взаємодія в цих царинах і надає концептуальності трактуванню політичних цінностей. Ми розглянемо історичну ретроспективу розвитку політичних цінностей з метою визначення елементів, що їх формують, і окреслимо найактуальніші й найважливіші на сьогоднішній день [1, с. 118-119].

Для людини цінності виступають у двох основних іпостасях: як цінності-цілі і як цінності-засоби. Вони визначають одну з можливих рамок людської соціокультурної активності людини, виявляють себе в діях причому виступають як їхнім суб'єктом, так і об'єктом. Вони є невід'ємною атрибутивною складовою людської діяльності, формою трансформації й реалізації людських бажань. Сприйняття їх творить межу сприйняття людини, відтворюється в її внутрішньому світі й способі визначення власних потреб, які саме й визначають сутність дій, зокрема політичних, а також способи їхньої інституціоналізації, проєкції на майбутнє та, головне, показують координати місця людини в системі політичних відносин у державі [1, с. 119].

Зміна характеру політичної системи викликала необхідність трансформації політичної культури, яка проходить зі значними труднощами та деформаціями. До цього призвели зневіра в політиці та владі, аполітичність населення. Як наслідок, більшість людей не оцінюють належним чином символів держави, лідерів політичних партій, не відслідковують основні події в житті країни. Швидкий розпад колишнього СРСР на окремі незалежні держави спричинив те, що суспільство із застарілою системою цінностей опинилося в нових політичних, економічних і навіть географічних умовах. Попередня система цінностей ще жива та активно використовується громадянами в сучасних умовах трансформації політичної культури. Сучасне суспільство розкололося: паралельно існують дві культури, дві системи оцінок, норм, що виявляється в дестабілізації суспільства, виникненні конфліктів та напруженості.

Різноманітність ідей, цінностей, які спостерігаються в нашому суспільстві, означає існування тоталітарних стереотипів та одночасне виникнення національних ідей, розповсюдження демократичних норм. Все це дивовижно переплітається у формуванні політичної культури сучасного українського суспільства. Розкол суспільства по базових цінностях спричиняє дестабілізацію політичного та соціально-економічного життя країни [2].

В результаті розколу суспільства можливе виникнення так званих ціннісних конфліктів, які породжуються несправедливим розподілом матеріальних і духовних благ, подолання яких можливе за допомогою політики соціального вирівнювання, характерної для соціальних держав.

В рамках соціальної держави здійснюється пошук оптимального співвідношення між цінностями рівності і свободи. Від цього співвідношення значною мірою залежать взаємовідносини держави та індивіда. Якщо переважає рівність як цінність, тоді виправдовується державний перерозподіл доходів, якщо ж домінує цінність свободи, тоді основна ставка здійснюється у бік вільного ринкового регулювання. Гармонійне забезпечення зазначеного співвідношення в рамках соціальної держави досягається поєднанням принципів солідарності і субсидіарності. Солідарність передбачає єдність та цілеспрямоване об'єднання різних груп і верств суспільства довкола основних визначених державою цілей і цінностей, як поточних, так і розрахованих на довгострокову перспективу. Ідея солідарності ґрунтується на допомозі

сильніших слабшим, на взаємній підтримці і взаємних обов'язках громадян перед державою та один перед одним. Субсидіарність є принципом організації і діяльності держави та інших інститутів, згідно з яким вищі ешелони управління виконують лише ті завдання, які виявляються не під силу нижчим за рангом органам і зобов'язуються допомагати останнім у підтриманні їхньої самостійності та власної відповідальності. Ініційована державою субсидіарність сприяє подоланню споживацької психології у громадян та їхніх об'єднань, функціонального перевантаження держави, неконтрольованого розростання бюрократії, а також стимулює групову та особисту ініціативу населення.

Механізм формування і функціонування політичних цінностей в окремо взятому суспільстві тісно пов'язаний із загальним розвитком моральних норм в різних сферах суспільного життя. Наявність кризових явищ у сфері моралі, – на думку Йогана Гейзінги, – є «більш небезпечною, ніж пониження інтелектуального потенціалу» [3, с. 306]. Втрата теоретичних підвалин ціннісно-морального розвитку суспільства тягне за собою втрату сили і розуміння обов'язковості моральних норм.

Сьогодення вимагає від сучасного суспільства створення стійкої, диференційованої системи політичних суспільно-позитивних цінностей, які відповідали б уподобанням громадян, історичним реаліям та сприяли створенню демократичного суспільства. Спостерігається підвищення значення таких цінностей як порядок і стабільність, зміцнення держави, від якої її громадяни очікують позитивних змін у вирішенні своїх матеріальних і соціальних проблем.

Значне місце займає система цінностей як у формуванні цілісної структури особистості, так і в забезпеченні стабільності будь-якої політичної системи суспільства, згуртованості соціальних груп. Боротьба між пануючими цінностями призводить, з одного боку, до нестабільності суспільства, конфліктів в ідеології та політиці, руйнування політичної культури, а з іншого, – до пошуку нових ціннісних орієнтацій, подолання духовної та політичної кризи. На особистісному рівні втрата або руйнування базових цінностей призводить до дезорієнтації людини в політичному процесі, втрати мотиваційного компоненту діяльності, а іноді й до зневіри та внутрішньої нестабільності.

Система цінностей вимагає виявлення головної (системотворчої) цінності, за допомогою якої навколо неї могли б об'єднатися інші цінності та ідеї. Можна запропонувати різні ідеї-цінності, які можуть виступати системотворчими. Зокрема, А. Демидов стверджує, що «екологічна та гуманістична ціннісні доміанти є найбільш перспективними: на їх основі можуть бути вироблені гарантії виживання людства; вони не знаходяться в стані жорсткої конфронтації з інтересами будь-якої соціальної групи або політичної спільності; їх послідовна реалізація буде сприяти гармонізації суспільних відносин». А. Аніпкін вважає такою ідеєю – ідеєю Батьківщини. З. Бжезінський обґрунтовує, як найпривабливішу політичну цінність, права людини. Проте, на нашу думку найважливіше значення належить національній ідеї, оскільки навколо неї об'єднуються полі- чи моноетнічна спільнота, як джерело і синтез стратегії дій, які уможливають збереження і розвиток національного буття. Основою її визначаються права і свободи людини забезпечені державою. Але ця ідея може мати різні вияви: від вкрай негативних (нацизм, войовничий націоналізм, автаркія) до загальноприйнятних (патріотизм, економічна самостійність, повага до національних меншин та ін.). Системотворчою може бути також ідея безпеки, що гарантує екологічну та соціальну свободу суспільства. Об'єднання людей заради миру та згоди, розвитку суспільства та людини можливе, на думку І. Чудінової, навколо таких цінностей як стабільність і толерантність [4]. В. Медведчук визначає в якості основних цінностей свободу, справедливість, солідарність, які сприяють єднанню нації «у її прагненні загального суспільного блага» [5]. Ідеї гуманізму приваблюють сучасних науковців і пропонуються ними як національна ідеологія, що визнає найвищою цінністю людину, її життя та працю. «Через гуманізм можна осяг-

нути свободу в матеріальному та духовному, економічному та політичному вимірах. Тільки через гуманізм можна побудувати стабільне громадянське суспільство, де мораль та право зосереджені на людині» [6, с. 51].

Для нашого суспільства, яке є перехідним, щоб визначити системотворчу ідею-цінність необхідно подолати нестабільність, політичну незрілість народу, невизначеність й неоднозначність національної і соціальної структури суспільства, стару систему цінностей, і тоді створити нову систему цінностей та цілісну ідеологію. Більшість населення в такому суспільстві віддає перевагу економічним перетворенням над суспільно-культурними. Консолідація людей навколо створення центральної ідеї-цінності (або ряду ідей) допоможе в розробці основних засад формування цілісного суспільства, яке буде економічно та політично стабільним.

У процесі формування системи цінностей суспільству, що стало на шлях формування демократичного ладу, важливо враховувати багатий досвід високорозвинених демократичних країн Заходу з достатньо розвинутою громадянською політичною культурою. Особливо актуальними на теперішньому етапі перетворення українського суспільства є засвоєння та запозичення європейських ціннісних пріоритетів у суспільно-політичній сфері та в галузі економіки. Слід зауважити, що процес формування системи цінностей західного суспільства відбувався поступово, протягом тривалого історичного періоду на основі певних національних, релігійних, загальнокультурних традицій. Таким чином, зміст системи цінностей країни залежить від рівня розвитку національної культури, психології, ментальності її народу. Дослідники української ментальності В. Храмова, Ю. Пахомов, Б. Цимбалістий та інші слушно зазначають, що Україна за своїми ментально-психологічними характеристиками має великі шанси швидкої інтеграції до суспільства західного типу, порівняно з іншими колишніми республіками СРСР [2].

Проте, культура нашого народу характеризується певними особливостями, які часто пов'язані з розбіжностями в традиціях, історичній та релігійній свідомості: традиціоналізм, що спричиняє уповільнений темп реформування політичної та соціальної сфери життя; політичній поведінці українського суспільства, зокрема, не характерна така риса як суворість дотримання моральних та політико-правових норм поведінки. Контроль за їх дотриманням сприймається як вторгнення у сферу самодіяльності суверенної особистості. Хоча нерідко така самодіяльність є шкідливою і навіть небезпечною для суспільства.

В українському суспільстві спостерігається бездіяльнісне сподівання на «Божу милість», на допомогу «братів-сусідів». Переважають споглядацький спосіб життя над активним, що зумовлене довготривалим співіснуванням нашого народу з плодючою землею, сприятливим кліматом; тяжінням до малих груп, об'єднань (родина, громада); особливим значенням жінки в ментальності українців (Б. Цимбалістий) [7].

Політичні цінності, якщо вони формуються адекватно до потреб розвитку конкретного соціуму, здатні слугувати засобом ефективної комунікації. Ціннісна основа, якщо вона співпадає на цивілізаційному рівні, може бути використана в якості способу налагодження нормальних відносин не тільки на внутрішньополітичному, а й на міждержавному рівні. «Відмінність між суспільствами і спільнотами полягає в рівні і цілях комунікації: в перших вона є засобом мирного співіснування, а в останніх – це цінність сама по собі. Контроль над комунікацією між учасниками конфлікту являє собою спробу підвищити її рівень, що дозволило б перетворити конкуренції і протиборство в пошук спільних цінностей» [8, с. 137].

Сучасне суспільство стоїть на шляху визначення нових цінностей, їх зміни та реалізації інтересів, враховуючи зміни в історичному, соціально-політичному житті цивілізації. За визначенням болгарського вченого Н. Неновського, «будь-яка ціннісна ієрархія носить конкретно-історичний характер, змінюючи мету людство змінює й значення деяких окремих цінностей» [9]. За цих умов помітно зростає інтерес до

вивчення людини, як особистості, її самоцінності, формування її суджень, оцінок, світогляду, уявлень про бажане та небажане, цілей. А це в свою чергу передбачає виникнення нової системи цінностей та норм соціально-політичного співжиття. На думку А. Гордієнка, суспільна свідомість за нинішніх умов характеризується зміною ціннісних парадигм у бік усвідомлення пріоритетів загальнолюдських цінностей.

Розвинувши особисте, людина переходить до загального, коли мета життя свого роду реалізує загальнолюдські призначення. Суспільство стає засобом реалізації людини. Вона постійно вимагає від нього форми свого відображення як елементу, який стає точкою відліку, виміру людини, точкою, на яку вона може орієнтуватися, рівнятися, і точкою, яку вона має перевершити як форму самореалізації чи створення нової системи відліку [1, с. 127].

З огляду на матеріалістичну природу виникнення та розуміння цінностей та розуміння, що вони є одним з найважливіших елементів формування та корегування суспільної поведінки, слід звернутися до соціологічного аналізу цінностей саме з позицій їх суспільного значення. У цьому аспекті їх дослідив польський науковець і громадський діяч Ян Щепанський. За його визначенням, цінністю є будь-який предмет – матеріальний або ідеальний, реальний чи уявний, ідея або інститут, стосовно якого індивіди або групи займають позицію оцінки, приписують йому важливу роль у своєму житті і прагнення володіти ним відчують як необхідність. Цінностями є ті предмети, які необхідні групі для підтримання внутрішньої згуртованості і є важливими факторами поведінки індивіда. Потяг до них визначає відносини з іншими індивідами. Кожен індивід має певну ієрархію цінностей. Можуть існувати визнані цінності, до яких, проте, він не має потягу, а може існувати потяг до тих цінностей, про які індивід не зізнається. Тобто існують і приховані цінності [10, с. 22-23].

Ян Щепанський розглядав також питання про природу походження цінностей, зокрема в суспільному житті. Цікавою є його концепція, згідно з якою цінності є колективним продуктом, який формується в соціальних процесах і є ядром культури кожного індивіда та колективу або спільноти. Отже, цінності – продукт колективної життєдіяльності суспільства, формування якого починається зі створення родових форм життя з метою регуляції соціального процесу; інакше кажучи, це соціальний феномен, який виникає під впливом потреб суспільства. Закріплюючись у цій ролі, цінності стають також елементом саморегуляції, підтвердження цьому наводить Н. Крохмаль у праці «Історичні форми саморегуляції соціального процесу» [11]. У культурі кожної спільноти визнані певні системи цінностей і певна їх ієрархія. Первісні суспільства нав'язували цю ієрархію своїм членам, на противагу більш розвинутих суспільствам, де кожен має право вибирати та формувати власну систему цінностей з відповідною ієрархією, виявляючи поблажливе ставлення до відмінних цінностей. Існують цінності, повагу до яких спільнота вважає запорукою власного існування, а тому беззаперечно нав'язує їх усім, хто до неї належить, існують також інші цінності, які визнають менш важливими. Особливі ієрархії індивідуальних цінностей повинні розташовуватися в рамках ієрархії, визнаної спільнотою; право намагатися змінити систему цінностей належить дуже невеликій кількості людей, які мають особливе становище в спільноті. Отже, система цінностей розвивається в рамках культури і визначально впливає на перебіг суспільного життя [10, с. 23].

Цінності виступають загальнообов'язковими нормами існування спільноти, формуючи з неї цілісну систему, тож їх прийнято визнавати як загальнообов'язкове правило поведінки. Будучи елементом компромісу, вони опосередковано визначають структуру суспільства, формують систему узгодженості як вимогу існування єдиної системи, а отже, і політичності людської спільноти. Завдяки сформованості в певну логічну структуру, вони визначають способи взаємодії суб'єктів у суспільстві, виступають компромісом між усіма членами людської спільноти, бо є такими, що, з одного боку, здатні поєднувати консервативні і позитивні сторони, захищаючи людину від різких змін, що травмують свідомість і спричиняють відчуття розгубленості

й страху, а з іншого – мають неабияку здатність до трансформацій, закладену в структурі їхнього утворення. Цінності наділені високим мобільним потенціалом, позаяк створюються кожною одиницею спільноти – людиною, сім'єю, родом, «вулицею», містом, регіоном, країною, групою держав чи світовою спільнотою, отже, мають діяльнісний аспект, який відображає всю реальну практику, але водночас формується крізь призму практик, що відбулися, і мають не тільки прогностичні характеристики, а й наділені відчуттям отримання результату [1, с. 118].

Отже, цінності можна визначити як зовнішні чинники, що детермінують встановлення системи бачення людством самого себе. Саме за допомогою цієї системи людина сприймає дійсність як цінність. Цінності виступають межами допустимої дії у рамках конкретної системи і заборонаю виходу поза її межі. Цінності і є ця система загалом.

Отже, цінності, а саме суспільні, незалежно від їх походження, є основними і домінуючими цінностями для кожної реальності, суспільства, людини. Саме в соціальній роботі людина здійснюється як особистість. Людське життя – це і є самоздійснення, але за допомогою певної діяльності. Життя і діяльнісний характер останнього є найважливішою цінністю. Коли людська особистість виходить за межі власне матеріальних потреб і суспільної необхідності, тоді вона створює систему власного існування, що висуває найцікавіше питання залежності людини від суспільної необхідності. Будь-яка спроба відірватися від суспільства, повертає людину до реальності, до боротьби за матеріальне, а не духовне. Суспільство – це той елемент, який змушує людину відчувати себе незалежною, втрата суспільства – це втрата самого себе, здатності до реалізації. Таким чином, досить складно, неоднозначно утверджують себе ціннісні начала суспільства як системотвірної основи індивідуальних форм буття. Проте цінностей взагалі не існують в ізоляції від суспільства та суб'єкта соціального чи політичного простору. Певна властивість предмета може стати цінністю, поєднавшись з відповідною властивістю суб'єкта (потребою, інтересом). Саме зв'язки між цими двома типами властивостей і формують цінність, тобто цінність одночасно і об'єктивна, і суб'єктивна.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ:

1. Денисенко В. М. Дискурс свободи: утопія та реальність вибору. / В. М. Денисенко, В. Й. Климончук, Ю. О. Привалов. – Львів: Астролябія. - 2007. – 212с.
2. Жабінець Н. В. Політичні цінності та їх втілення у процесі демократизації українського суспільства: дис. канд. політ. наук: 23. 00. 03 / Н. В. Жабінець // НПУ ім. М. П. Драгоманова. – Київ. – 2006. – 182 с.
3. Хейзинга Й. Homo Ludens. Статті по історії культури / Й. Хейзинга. – М. : Прогресс-Традиция, 1997. – 416 с.
4. Чудинова И. М. Социально-политические ценности современного российского общества: проблемы их обновления и усвоения / И. М. Чудинова // Социально- гуманитарное знание. – 2003. – № 5. – С. 3-19.
5. Медведчук В. В. Дух і принципи соціал-демократії: українська перспектива / В. В. Медведчук. – К. : Основні цінності. - 2000. – 200 с.
6. Будз В. Власність і свобода як цінності та чинники гуманізму / В. Будз // Людина і політика. – 2003. – №4. – С. 51-55
7. Цимбалістий Б. Українська душа / Б. Цимбалістий. – К. : «Феникс». - 1992. – 128 с.
8. Воронов І. О. Політичні теорії ХХ століття / І. О. Воронов. – К. : Генеза. - 2004. – 288 с.
9. Неновски Н. Право и ценности / Н. Неновски: Пер. с болг. / Вступ. ст. и пер. В. М. Сафронова; Под ред. В. Д. Зорькина. – М. : Прогресс, 1987. – 248 с.
10. Щербакова Ю. Цінності об'єднаної Європи : монографія / Ю. Щербакова // – К. : ВЦ «Академія». - 2014. – 208 с.
11. Крохмаль Н. Історичні форми саморегуляції соціального процесу / Н. Крохмаль. – Запоріжжя: Просвіта, 2000. – 144с

REFERENCES:

1. Denysenko, V. M., Klymonchuk, V. Y., Pryvalov, Yu. O. (2007) *Dyskurs svobody: utopiya ta real'nist' vyboru [Discourse of freedom: utopia and reality of choice]*, L'viv, Astrolyabiya, 212 p.

2. Zhabinets', N. V. (2006) *Politychni tsinnosti ta yikh vtilennya u protsesi demokratyzatsiyi ukrayins'koho suspil'stva. Dokt. Diss. [Political values and their implementation in the process of democratization of Ukrainian society. PhD. Diss.]*, Kyiv, 182 s.
3. Kheyzinga, Y. (1997) *Homo Ludens. Stat'i po istorii kul'tury [Homo Ludens. Articles on the history of culture]*, Moscow, Progress-Traditsiya, 416 p.
4. Chudinova, I. M. (2003) 'Sotsial'no-politicheskie tsennosti sovremennogo rossiyskogo obshchestva: problemy ikh obnovleniya i usvoeniya' [Socio-political values of modern Russian society: the problem of renewal and assimilation] In *Sotsial'no- gumanitarnoe znanie*, № 5, pp. 3-19.
5. Medvedchuk, V. V. (2000) *Dukh i pryntsypy sotsial-demokratiyi: ukrayins'ka perspektyva [Spirit and principles of social democracy: Ukrainian perspective]*, Kyiv, Osnovni tsinnosti, 200 p.
6. Budz, V. (2003) 'Vlasnist' i svoboda yak tsinnosti ta chynnyky humanizmu' [Property and freedom as values and humanism factors] In *Lyudyna i polityka [Man and policy]*, Vol.4, pp. 51-55
7. Tsymbalistyy, B. (1992) *Ukrayins'ka dusha [Ukrainian soul]*, Kyiv, «Fenyks», 128 p.
8. Voronov, I. O. (2004) *Politychni teoriyi XX stolittya [Political Theory XX century]*, Kyiv, Heneza, 288 p.
9. Nenovski, N. (1987) *Pravo i tsennosti [Law and values]*, Moscow, Progress, 248 p.
10. Shcherbakova, Yu. (2014) *Tsinnosti ob'yednanoi Yevropy [Values united Europe]*, Kyiv, VTs «Akademiya», 208 p.
11. Krokhmal', N. (2000) *Istorychni formy samorehulyatsiyi sotsial'noho protsesu [Historical form selfregulation of social process]*, Zaporizhzhya, Prosvita, 144 p.

Насадюк Ю. С., аспірантка Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (Івано-Франківськ, Україна), E-mail: julia_rovby90@mail.ru

Особенности формирования и влияния политических ценностей на процесс жизнедеятельности украинского социума

Аннотация. В предлагаемой статье раскрываются особенности формирования политических ценностей начиная с распада СССР и до настоящего времени. Основное внимание акцентируется на том, что политические ценности являются составляющими ценностями определенного социума, то есть имеют социальный характер. Отмечается, что совокупность политических ценностей создает определенную систему, которая выступает одним из ключевых звеньев политических отношений общества и определенным образом влияет на процесс обеспечения жизнедеятельности украинского социума.

Ключевые слова: политические ценности, культура, социум, общество, солидарность, субсидиарность, системотворческая ценность.

Nasadyuk J. S., postgraduate student of The Vasyl Stefanyk Precarpathian National University (Ivano-Frankivsk, Ukraine), E-mail: julia_rovby90@mail.ru

The features of formation and influence of political values on the process of life of ukrainian society

Abstract. Values function at different levels - as a principle of regulative foundations of state, as the norms of regulation of relationships in society, as the condition of formation of communicative connections, as the system of regulation and self-affirmation of personal rights of people. If we consider the political values as beliefs of the goals that can be realized by subjects of the political process, the concept of value should be a phenomenon that is very important to humans and respond to their urgent needs and ideals. It is a concept, that is mediated by culture and which is a benchmark of relevance in achieving of needs. Relevance and practical importance of this issue is provided by a study of political culture in a globalized world, contributing to change the values of the population.

Under the influence of various economic, political, social and cultural factors the vital values became dominant in value consciousness of Ukrainians. And these vital values do important for people certain social and self-fulfillment values («creation of a society of equal opportunities for all», «public recognition», «no significant social stratification»). Therefore there is a need for more detailed study of the impact of political values on life and activity of Ukrainian society.

For exploring this question, we will consider the historical retrospective of political values to determine the elements that form them, and will outline the most actual and important for today.

Previous value system is still alive and actively used by citizens in modern conditions of transformation of political culture. Modern society is split, and today there are two cultures, two

systems of evaluations and norms. That is manifested in the destabilization of society, conflict and tension of relation. The mechanism of formation and functioning of political values in a particular society is closely connected with the common development of moral standards in different areas of public life.

Present day demands from modern society the creation of a sustainable, differentiated system of positive socio-political values, that compliant with the preferences of citizens, the historical realities and are promoted to development of a democratic society. It is observed growing importance of such values as order and stability, strengthening the state, from which its citizens expect positive changes in solving their material and social problems.

Specific hierarchy of individual values must be placed within the hierarchy that is recognized by community; the right to try to change the value system belongs to a very small number of people who have a special position in the community.

Thus, the system of values is developed within the culture and influence on the course of public life. Therefore, values can be defined as external factors that determine the installation of a system of vision by humanity itself. It is through this system a person perceives reality as value. Values act as limits of permissible action within the framework of a specific system and prohibition of exit out of its framework. Values are this system in general.

Key words: *political values, culture, society, community, solidarity, subsidiarity, system value.*

УДК 327+341.1:061.1ЄС

Пуйо Г. І.

асистент кафедри суспільних дисциплін
Мукачівського державного університету (Мукачево, Україна),
E-mail: pujo-galina@rambler.ru

УКРАЇНСЬКА ТРУДОВА МІГРАЦІЯ В ЄС: ОСНОВНІ ПРИЧИН ТА МОЖЛИВІ НАСЛІДКИ

Анотація. *Досліджено сучасний стан та масштаби української трудової міграції в ЄС. Визначено структуру трудових мігрантів за гендерною ознакою, за віковими групами, рівнем освіти та сферою зайнятості. Досліджена географічна спрямованість та рівень участі різних регіонів України у трудовій міграції, виявлено причини такого розподілу. Визначено фактори впливу на трудову міграцію та її наслідки.*

Ключові слова: *міжнародна трудова міграція, міграційний процес, країни-члени ЄС.*

Українці є однією з найчисленніших національних груп мігрантів, що прибули до країн ЄС у пошуках праці і заробітків. Зрештою, це певною мірою вигідно для самої держави, якщо кошти, зароблені її громадянами, повертаються разом із ними на батьківщину. Однак основним негативним наслідком такої еміграції є, поперше, те, що більшість українців, котрі від'їжджають за кордон на роботу, працюють нелегально, бо працевлаштування там здається їм легшим і доступнішим. Зазвичай такі, на перший погляд, легкість і доступність у подальшому спричиняють непередбачувані наслідки: юридичні проблеми в країні перебування, соціальну незахищеність людини в чужому для неї середовищі. І по-друге – якщо іммігранти починають працювати легально, то переважно вже не повертаються на батьківщину.

ООН зазначає, що міграція є неминучим і потенційно вигідним компонентом сучасного життя кожної країни чи регіону світу [10, с. 3]. Визначення реальної картини української трудової міграції в ЄС дозволить краще усвідомити можливості, які надає міграція, а також формувати адекватну сучасним вимогам міграційну політику держави.

Не обійшли своєю увагою проблеми міграційних процесів і науковці. Слід відзначити праці таких вчених, як З. Воронович, Е. М. Лібанова, О. В. Позняк, О. А. Малиновська, С. Одинець, Д. Б. Муратова, С. В. Науменко, О. В. Поліщук, Ю. І. Римаренко та ін. Проте серед наукових робіт, що досліджують процеси міграції, недостатньо уваги приділяється проблемам української трудової міграції.